

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 290.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni s štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.

Ček, račun 13.562

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.—. Za članstvo izvod Din 1.—.

Oglaš po ceniku.

Telefon števil. 3478.

Božične sanje.

Otrok sem bil, kakor vsakdo izmed nas. Tedaj sem sanjal, bde sem sanjal pod vtiskom bajk in pripovedk, v katerih je bilo polno čutnih čarov, presenečenj, bodoča sreča in neizmerna ljubezen, ki prepoji vse človeštvo. Človek človeku brat, človek človeku enak. Božič naj nas spominja na to. In sanjal sem. Plemenitost človeka je neskončna. V časopisih sem čital, kako zebe ptičice, kako so lačne sinice, kako poginjajo v zimi zajci, srne in divje koze. Čital sem apel na dobra srca, da se naj usmilijo bednih živali in živalic. O plemeniti človeštvo, o plemeniti rod človeški, ki imaš tako veliko ljubezen do — živali, do živali, ki niso tvoje rodu, pa ti koristijo ali škodajo ali pa so ti samo v razvedrilo in zabavo.

Mir in ljubezen so oznanjali na božič ljudem. Zveličar se je rodil, prerok pravice in resnice; prerok človeštva, predvsem vseh onih, ki trpe pod pezo življenja.

Otrok sem bil. Nisem čutil in še spoznal svojega položaja v človeški družbi. Živel sem, ne v izobilju. A tega vprašanja sploh nisem poznal. Videl sem le, da se nekaterim godi bolje in upal, da pride tudi zame zlati vek.

Varali so me z bajkami in pripovedkami, varali glede bistva praktičnega življenja. In vstopil sem v življenje naiven, otrok z nadami.

Toda opazil sem, da sem v človeški družbi le igračka, sinica, zajec, srna, pa prav nič drugega ne. Niti to ne. Vzgojen sem bil v veri, da sem hlapec drugim, v veri, da mi dajejo vse, kar rabim, oni, moji gospodarji, ki so vzgojeni enako v duhu, da smo

vsi ljudje enaki, da so sadovi zemlje in dela za vse.

Sneg. Z njim so pokriti hribi, doline in mesta. Božični večer. Prezebajo sinice in srne, prezeba pa tudi milijone ljudi. Le v lepih palačah slave božični večer in čitajo, kako zebe sinice in srne. Darovi so pod božičnim drevescem in veselje je doma v bogatih rodbinah. Milijone nezaposlenih in njih svojci pa žde v zasilnih barakah, kletih, v podstrešjih, v temi. Ni dela, ni kruha, ni luči in mraz je. In ti siromaki preklinjajo plemenitost človeštva, toda ne plemenitost, marveč njegovo pravicoljubnost. To človeštvo jim ropa naravno pravico do življenja. Življenskih potrebščin je preveč na svetu, preveč, toda laste se jih oni, ki pravijo, da so gospodarji, čeprav je vse to blago sad dela in sad, ki naj bo v prid vsemu človeštvu po potrebi.

Otrok sem bil. Nisem tedaj vedel, kaj je kapitalizem. V praktičnem življenju sem šele spoznal, da je to vampir, ki izsesava življensko kri človeštva.

Lepe besede o božiču niso besede preroka, ampak so le besede platonične tolažbe. Besede so, ki ne zaležejo in ne bodo nič zalegle, dokler hlapec Jernej sam ne bo zahteval svoje pravice.

Božič naj bo simbol, toda bo naj simbol pravice, simbol človečnosti, simbol borbe za enakost vseh ljudi, za pravico do življenja in za sadove, ki jih nudita zemlja in delo.

Božič organizacije bodi ta praznik, organizacije vseh onih, ki jih ekspropriatorji izkoriščajo!

Bogdan Krekić:

Naše javne Borze dela, njihova avtonomija in njih aparat.

Avtonomija Borz dela.

Vse delavske, socialno-politične institucije v Jugoslaviji so ustanovljene kot avtonomne institucije.

Zakon o zaščiti delavcev je v odredbah o ustanavljanju javnih Borz dela iste prvotno zamislil kot javne institucije pod upravo ministrstva socialne politike.

Finančni zakon pa je to odredbo zakona o zaščiti delavcev spremenil in utrdil, da so tudi Borze dela samoupravne institucije s paritetnim zastopstvom delavcev in delodajalcev pod predsedstvom zastopnika ministrstva.

Samouprava javnih Borz dela se izvaja s tem, da delavci in delodajalci sami in direktno prispevajo za vzdrževanje javnih Borz dela, in so dolžni, da se o uporabi teh sredstev tudi brigajo in da skupno izvršujejo ta skupni posel.

Delegat ministrstva ima v avtonomiji pravico veta, t. j. da zadrži vsak odlok zastopnikov delavcev in delodajalcev, dokler istega ne odobri in na njega ne pristane tisti, katerega zastopnik zastopa.

Sistem avtonomije v delavsko socialno-političnih institucijah se mora čuvati v polni meri, ker ona veže zainteresirane v odgovornosti in v poslovanju.

Uradništvo.

Brez dobrih uradnikov nobena institucija ne more uspevati. Najmanj pa nove, ki morajo šele ledino orati. Zato je vprašanje dobrih uradnikov tako važno, kakor dobre uredbe. Posebno pa tam, kjer je vse ali večina vsega odvisno od iniciative ali od dobre volje ljudi, ki so določeni

ni, da tako novo institucijo upeljejo v življenje.

Uredba o organizaciji posredovanja dela (§ 12) je predvidevala, da mora vodeči uradnik, t. j. šef, imeti fakultetno izobrazbo. A naredba, ki je to odredbo imela oživitvoriti, je to odredbo postavila na glavo in rekla: Ker so uradništvu javnih Borz dela zaupane važne državne funkcije, mora uradništvo v moralnem in političnem pogledu zadostiti vsem pogojem, ki veljajo za državne uradnike.

In v uradniški pragmatiki stoji, da je podlaga, postati služitelj ali šef, v šolski kvalifikaciji.

Borze dela so stare ustanove. Mnogo starejše, nego so javne Borze. Javnim borzom dela so utirale pot profesionalne, sindikalne borze, ki so jih ustanovile in vodile delavske strokovne organizacije.

Vsa funkcija Borz dela obsega posredovanje dela. Tu pa je potrebno nekaj več, kakor samo šolska izobrazba. Podlaga sposobnosti uradnika ali služitelja mora biti smisel za organiziranje poslovanja, idealizem do tega, ki mora z brezplačnim posredovanjem zamenjati trgovski smisel onih iz privatnih borz, ki s tem poslom delajo dobre zaslužke. Aktivnost javnih Borz dela z brezplačnim posredovanjem bi morala v vsej svobodni konkurenci nadkriliti in zlomiti posredovanje privatnih posredovalnih pisarn.

Šolske kvalifikacije so lahko dobra in koristna izpopolnitev za uradnika javnih Borz dela. Ali da so one odločilne, to je smrt javnih Borz dela.

Do česar dovede odredba o šolskih kvalifikacijah, dokazuje najbolje to, da bi šefi sindikalnih borz, recimo vzornih grafičarskih barv, v javnih Borzah dela lahko postali samo služitelji. A oni, ki bi v takih vzornih sindikalnih barvah ne mogli biti niti služitelji, ker nimajo niti iniciative niti organizatorične sposobnosti, delajo v javnih Borzah dela karijero.

Uradniško pragmatiko in odredbe Naredbe o izvrševanju posredovanja dela se mora spraviti v soglasje z Uredbo in odvračati vse take določbe.

In za to je še en važen razlog.

Borze dela so **delavske ustanove**. Vse delavske ustanove — za to imamo bogate izkušnje — so najboljše vedno vodili tisti, ki so izšli iz delavskih vrst, ali ki so z delavstvom in njih pokretom zrastle po svobodni in dobri volji, ker so delavske ustanove radi delavstva, a ne radi tistih, ki imajo samo dobro šolsko kvalifikacijo.

Postavljanje uradniškega aparata v Borze dela iz vrst sveta, ki prej ni

imel nobene zveze z delavstvom, pomeni, ustvarjati birokratične ustanove, ki niso sposobne zadovoljiti cilja, radi katerega so ustanovljene.

Od borz že itak beže delodajalci. Treba samo še, da bodo začeli bežati tudi delavci. In to se že dogaja. Kvalificirani delavec brez najskerajše potrebe ne gre na borzo. Postopek pri večini borz je tak, da jemlje zupanje in moralno niti ne odgovarja. Kajti same šolske kvalifikacije niso dovolj, da nekoga kvalificirajo za kvalificirano postopanje z delavci, ki so duševno inteligentni — četudi so, in to brez lastne krivde, v materialnih težavah.

Brez ozira na šolske kvalifikacije je treba v Borze dela odpreti pot sposobnim, ki so svojo sposobnost dokazali v delu. Če pa imajo povrh še šolsko izobrazbo, so taki, seveda, na prvem mestu.

Ali stvarna sposobnost za službo posredovanja se mora iskati nad šolsko, ker se posredovanje ne uči v nobeni šoli.

Kriza in naloge strokovnih organizacij.

Organizacija mora nuditi poleg bojevnega tudi humanitarni značaj.

Posledice dejanske in fingirane gospodarske krize občutijo svobodne strokovne organizacije tudi pri nas. Predvsem mora organizirano delavstvo voditi borbo za kolektivne pogodbe in pa boj proti zniževanju mezd in plač. Neobzirno so se doslej zniževale mezde v usnjarski, tekstilni, kovinski, rudarski in drugih strokah. Rudarji se nahajajo prav sedaj pred sklepjanjem nove kolektivne pogodbe, pri katerem nameravajo rudniški podjetniki pristiti tudi mezde. Vrhutega pa ima delavstvo mnogokje skrajšan delovni teden. Večja tekstilna tovarna je celo tako drzna, da izvaja 10 do 14 urni delovnik ter plačuje svoje delavstvo, namesto, da bi plačevala odškodnino za nadurno delo, za čezurno delo slabše kakor ob normalnem delavniku. Tako se bojuje podjetništvo na celo črti za poslabšanje socialnega položaja delavstva glede mezd in delovnih zadev, kakor tudi glede socialnega zavarovanja in delavskega varstva. Borba za te pravice delavstva so najvažnejše naloge svobodnih strokovnih organizacij in le teh, ker so neodvisne vsakršnih tujih meščansko-političnih vplivov.

Nimajo pa strokovne organizacije samo te naloge. Organizacije imajo še druge važne notranje naloge, ki jih morajo člani enako ceniti. Taka naloga je **podpiranje članov** v slučaju, če njih delavna sila ni produktivno zaposlena. Ne moremo namreč računati s tem, da bi današnja družba dala sredstva za vzdrževanje nezaposlenih. Kdor nima dela, je žrtev gospodarskih razmer. Iz tega razloga morajo strokovne organizacije kar najbolj lajšati njih bedo.

V ta namen snujejo organizacije dobro urejene podporne ustanove v svojem delokrogu, ki dobe pomen zlasti za dobo gospodarske krize. Ohranitev in izpopolnitev podpornih uredb mora biti zaradi tega strokovnim organizacijam prav posebna briga. Če ustvarja že gospodarska kriza veliko armado nezaposlenih članov, tedaj izroča strojna tehnika še večje število delavcev predčasno in trajno, deloma, ker opešajo, deloma, ker se produkcija prebrzo razvija iz produkcijskega procesa. Za te člane je pač nujno dolžna skrbeti organizacija.

Samo pogled v te podporne uredbe strokovnih organizacij nas prepriča, kako silno važna je postala ta samopomoč za člane. Milijonski zneski služijo podporam in lahko rečemo, da strokovne organizacije bolj

skrbje za svoje člane, kakor skrbi država, oziroma družba, dasi bi bilo to nje naloga. V vseh strokovnih organizacijah tudi zmaguje ta zavest; vse strokovne organizacije se trudijo, kako bi se notranje utrdile in postale tudi materialna zaščita svojih članov. Poraja se v strokovnih organizacijah v tem smislu povsod razveseljiva požrtvovalnost in vzorna solidarnost.

Nihče naj ne misli, da ta skrb za člane ni priporočljiva za naše bojevne organizacije ter da bi podporne uredbe spravljale organizacije v težaven položaj. Potreba nas sili k temu, ker ne moremo malomarno opazovati, kako narašča beda okoli in okoli. In z razpoložljivimi sredstvi moramo ob požrtvovalnosti skušati na tak ali enak način omiliti sedanje razmere. Da je tako, imamo tudi dokaze.

V organizacijah, ki so v tem smislu notranje utrjene in urejene, imajo tudi bolj stalno članstvo in mnogo manj jih zadene izprememba gospodarskega položaja. Člani imajo v takem primeru mnogo več zaslonbe v svoji strokovni organizaciji, kakor povsod drugod, tako ne le z ozirom na plače, kolektivne pogodbe in dogovore, ampak tu imajo tudi zaščito in pomoč v usodnih dnevih svojega življenja. Člani razumejo to in te uredbe tudi primerno cenijo.

Gospodarska kriza seveda ogroža članstvo strokovnih organizacij. Število včasih znatno pada, ker delavstvo menjava poklic, odpotuje. Grozna beda odvzame organizacijam člane. Marsikdo obupan in vznemirjen zapusti ob takem času strokovno organizacijo, ker ga mučijo težke razmere, napadajo podjetniki, ne da bi se mogli zadostno ubraniti ali doseči posebne uspehe. Agitacija organizacij v takih primerih ne more vse škode popraviti. In dobre podpore v taki veliki delavski stiski so tudi važen faktor, ki s svojo pomočjo ohranijo članstvo v trdnem zaupanju v bodočnost.

Zaradi tega strokovne organizacije ne smejo nikdar obenem, ko vrše svoje velike druge naloge, pozabiti na pravkar imenovani namen. Dolžnost strokovnih organizacij ob krizah, kjer jo članstvo zna ceniti, je, pospeševati podpore, uredbe, jih utrditi, izpopolniti in tudi poskrbeti v ta namen potrebna denarna sredstva. Z majhnimi žrtvami, z majhnimi prispevki se zbera velike vsote, ki so v sili velika uteha.

Poročilo naših socialno-političnih ustanov.

Pred menoj ležita dve zanimivi poročili o delu dveh važnih delavsko-meščanskih ustanov v Dravski banovini: Poročilo Delavske zbornice za Slovenijo za leto 1929 in 1930 (uredil Filip Uratnik, Ljubljana 1930) ter statistika Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani iz leta 1930 in 1931 (sestavil g. Ivan Lah). Ker sta ti dve deli prav poučni in je treba, da se z njih vsebino seznanimo tudi naše delavstvo, bom skušal tu prikazati vsaj pomembnejše njih vsebino. Začnem s prvim delom.

Poročilo je zbornik razprav o najvažnejših vprašanjih, ki se tičejo danes našega delavstva. Iz vseh mogočih strani se skuša osvetliti stanje, v katerem se danes delavstvo nahaja in pripomoči k njegovi izboljšavi. Poljudne razprave temu prav dobro služijo.

Prvi članek govori o »Delavstvu in racionalizaciji«. Na temelju številke Vladimirja Woytinskega prikazuje ta članek razmerje letnega dohodka na glavo v posameznih državah, ki znaša v Sev. Ameriki povprečno 3113 Din, a v Jugoslaviji le 343 Din, medtem ko znaša še v Švici 1473 Din, v Nemčiji 1077 Din, v Čehoslovski 630 Din in celo v Avstriji 593 Din. Med 19 državami smo na 18. mestu, pred Bolgarsko (258 Din), a za Rumunijo (393 Din), Ogrsko (429 Din) in Italijo (458 Din). Da se ta dohodek dvigne, bi bila potrebna racionalizacija, ki pa je dvorezna. Za racionalizacijo, ki naj bi bila v prid predvsem delavstvu, stavi pisec predloge, ki se pečajo zlasti z organizacijo racionalizacije in s kontrolo storitve.

Sledi članek o Stanju brezposelnosti v Sloveniji, ki prikazuje vse mogoče momente, iz katerih bi se dalo dognati pravo število brezposelnih. Borze dela so imele v evidenci v zimskih mesecih kakih 3000 delavcev, brez sezonskih poljedelskih delavcev, ki se niti ne javijo (do 6000). Razlika pri Okrožnem uradu znaša med julijem in januarjem 9000. Prirastek delovne sile v Sloveniji pa najbrž ne znaša 6000 na leto. Baš od leta 1931 se bo nekaj časa čutil vpliv vojnih let, ker bo letos mladina iz 1916. leta stara 15 let. Z ozirom na to se ceni prirastek v letu 1932 na borih 300 v primeri z 10.000 leta 1928, s 1400 leta 1931, s 3600 leta 1933 in z 10.000 leta 1935.

Tu omenjam še številke Leona Hausleitnerja iz »Münchener Illustrierte Presse« št. 11. 1931.

Brezposelnost:

1913 ca. 1 in pol milijona; 1929/30 ca. 10 milijonov in ca. 6 milijonov delavcev s skrajšanim delovnim časom; 1930/31 ca. 25 milijonov in ca. 16 milijonov delavcev s skrajšanim delovnim časom.

Primanjkujoča kupna moč:

1913 = ca. 3 milijarde mark;
1929/30 = ca. 35 milijard mark;
1930/31 = ca. 80 milijard mark.

Število prebivalcev na svetu:

1913 = 1750 milijonov;
1930 = 1975 milijonov.

Porast samo 12,8%.

Ali porast konjskih sil v strojih pri industriji in prometu za ca. 450% (Evropa = +150%, Amerika = +770%).

Vrednost poljedelske produkcije je porasla od 1913 do 1929 za 17% (Evropa = +0%, U. S. A. = +17%). Ali 150 milijonov dvojnih stotov leži neprodanih. In kljub temu pa strda 300 milijonov ljudi.

Vrednost industrijske produkcije sirovin je porasla od 1913 do 1919 za 50% (Evropa = +19%; U. S. A. = +71%). Ali 25 milijonov ljudi je kljub temu brez dela in zaslužka, 16 milijonov pa jih dela skrajšano.

Itd. itd. Take so številke današnjega narodnega gospodarstva...

Glavni statističar OUDZ g. Ivan Lah je prispeval razpravo **Naše gospodarstvo v luči statistike OUDZ**, ki nam zelo mnogo pove in čisto velja kot barometer našega gospodarstva. Od leta 1925, ko se je dinar stabiliziral, je število zavarovanih delavcev

raslo letno za 6000 in znašalo l. 1923: 77.387, l. 1925: 72.808 in l. 1929: 94.929. Ruski dumping sredi lanskega leta pa je povzročil krizo lesne industrije, ki se vidi na številki iz leta 1930: 97.688. Lansko leto je začelo z 90.181 zavarovanci, doseglo v juniju višek s 103.214 zavarovanci in padlo na 93.326 v decembru. Skupna razlika nazvgor znaša torej 13.033 in skupni padec pa zopet 9888, dasi bi smela biti razlika med najnižjim in najvišjim, kakor smo videli v članku o brezposelnosti, 9000. — Celotna zavarovana mezda je porasla od l. 1923 (455 milijonov Din) na 507 milijonov Din leta 1926 in 775 milijonov Din leta 1930. Lani (1930) je n. pr. povprečna zavarovana dnevna mezda začetkom rastle od 2.300.000 Din v jan. na 2.781.000 Din v juniju, a nato začela rapidno padati ter dosegla v decembru že 2.446.000 dinarjev. Celo leto je stala nad normalo iz leta 1929, in to celo v marcu in aprilu za 326, v decembru 1930 pa je padla za 19 pod dec. 1929. Znak: stalen porast krize. In še marsikaj izvemo iz te razprave.

Razvojne možnosti naše železne industrije so orisane v naslednjem članku »Ako bi izdelovali vse železne izdelke doma, bi znašal prirastek na vrednosti železnih izdelkov nad 800 milijonov dinarjev. Ako bi izdelovali doma tudi stroje, bi znašal prirastek nadaljnjih 400 milijonov dinarjev.« pravi poročilo na str. 44. Ali to bi bilo mnogo težav in o teh se razpravlja. Pridruženo je poročilo s. Vinka Vrankarja o razmerah v železni industriji na našem jugu (Kragujevac, Kraljevo, Kruševac).

Naše rudarstvo je važno slovensko poglavje. Konjunkturi je sledila kriza, ki jo država sama veča. Produkcija je narasla od 1840 stotisočev ton (1925) na 2303 stotisočev ton l. 1929. »Samo državne železnice so naročile l. 1930, v mesecih januar—maj, za 155.000 ton manj premoga kakor prejšnje leto v istem času. To se pravi, da je moralo odpasti v petih mesecih samo radi tega 220.000 šihotov. Da bi mogli ostati delavci popolnoma zaposleni, bi se moralo odpustiti pri tem stanju produkcije nad 1700 delavcev. Naši rudarji potrebujejo samo za živila mesečno več kakor je znašal njih skupni zaslužek v dobi krize.« čitamo na str. 52. Prečitajte ta članek.

Članek »Redukcija rudarjev in pravilnik bratovskih skladnic« bo zanimal predvsem rudarje in delno težko železno industrijo.

O »naši industriji bombaža« razpravlja naslednji članek, ki iz vseh strani preizkuša koristnost naše tako zelo se razvijajoče tekstilne industrije. Zanimiva je ugotovitev »Če ne bi imeli domače tkalne industrije in bi vse doma izdelane tkanine uvažali, bi bili naši dohodki od uvoza tkanin v letih 1922 do 1929 za okrog 2 milijardi dinarjev višji, kakor so dejansko bili« (str. 73). Konzument ima skoro izgubo radi lastne industrije, kajti mezde delavcev so znašale samo 1 milijardo dinarjev, investicije pa precej manj. Pa še to je plačal vse konzument, izvaja članek. Položaj delavstva v tekstilni industriji je slab, niti ene kolektivne pogodbe nimajo, tudi sicer niso pogoji primerni. Kam gredo vse razlike med zgubo narodnega gospodarstva in prihrankom radi lastne industrije?

Nerazumljive carinske postavke nam pojasnjujejo dejstvo, da zaslužijo kartelirane sladkorne tovarne najmanj 300 milijonov, kartelirane pivovarne pa najmanj 150 milijonov dinarjev na nepotrebnih carinskih premijah. In poleg tega imajo pa še normalen zaslužek. Država pa ne intervenira!

Razprava o »naših davkih« prikazuje, kako so najubožnejši sloji povprečno višje obdavčeni kakor premožni sloji. Od leta 1912 do 1928 se je povečala celokupna davčna obremenitev za 7,8 milj., davek od mezd in plač pa za 15,9 milj. In pri tem je notorično znano, da so se denarni zaslužki po vojni občutno znižali (str. 82). Kmečka posest, trgovina, obrt in industrija so obremenjene enako kot pred vojno. Hišni posestniki precej manj. Ali delavec plačuje ceho! In nameščenci tudi.

Ali pa kuluk!! Pri najubožnejših znaša ta doklada celih 115% davčne osnove. Pri davčni osnovi 10.000 Din že samo 14,5%, pri 100.000 Din že samo 8,4%, a pri 1 milijonu dinarjev le 6,8%. Načelo moderne davčne zakonodaje je progresija, no, tu imamo retrogresijo. Mesto da bi se doklada sorazmerno večala, pa sorazmerno pada. Kaka razlika napram tkzv. Breitnerjevemu davkom!!

V drugem delu statistične študije je sestavljen prispeval prvi dve referenti DZ g. Ivan Tavčar. Prva študija je »Pregled plač zasebnih nameščenecv v Sloveniji«. Nameščenci so razdeljeni v 17 skupin in obravnavanih je 6697 nameščenecv (4582 moških in 2115 ženskih). Plače so razdeljene v 11 skupin in največji skupini sta s plačami od 20.400 do 27.000 Din letno (1700—2250 Din mesečno), in sicer 1400, ter s plačami 39.001 Din in več letno (od 3250 Din in več mesečno), in to 1325. Največ nameščenecv je iz skupin trgovina, obrt, promet (1242) in denarni zavodi (1148).

Druge študija pa razpravlja o »Proračunih važnejših mest in industrijskih krajev s posebnim ozirom na socialno politiko«. To študijo naj bi prečital vsakdo, ki se bavi z občinsko politiko. Občine so razdeljene na podeželske (27 po številu), na okoliške občine avtonomnih mest Dravske banovine (6 iz ljubljanske, 6 iz mariborske, 1 iz celjske okolice) ter na avtonomna mesta v Dravski banovini (Ljubljana, Maribor, Celje, Ptuj).

Razmerja pri posameznih skupinah so prav različna. Obravnavajo se tu redni proračuni, dalje kritja za primanjkljaje, ki obstojajo iz vsemogočih davščin in doklad, dalje izdatki za občinsko socialno skrbstvo, gradbe stanovanjskih hiš iz občinskih sredstev, konzum alkoholnih pijač in občinske investicije.

Poglejmo izdatke za socialno skrbstvo:

1. 27 občin s skupno 75.919 prebivalci je izdalo za socialno skrbstvo le 1.522.349,08 Din, tako da odpade na prebivalca borih 20 Din. Samo 15 občin ima zavetišča za onemogle, ki imajo prostora za 239, a je nameščenih v njih samo 187 oseb. Tu dobiva samo 913 oseb podporo.

2. Okoliške občine Ljubljane izdajo Din 181.180 (Din 9.— na osebo), Maribor Din 88.831 (Din 7,7 na osebo), Celje pa Din 106.100 ali Din 14.— na osebo. Ali napram podeželju je to nič! Ljubljanska okolica ima od 6 občin tudi samo en dom za 9 oseb, mariborska enega za 10 oseb, a celjska celo nič!

V Ljubljani odpade 93 Din izdatkov za soc. skrbstvo na osebo, v Mariboru 69 Din, v Celju 70 Din in v Ptuj 34 Din.

V Nemčiji se pa izdaja za socialno skrbstvo povprečno po 400 Din na osebo.

Zelo zanimivi so tudi vsi drugi podatki, ali čitajte, primerjajte in razmišljajte.

Podatki o industriji bombaža in o naši železni industriji bodo predvsem zanimali delavstvo teh panog, pa tudi drugače so poučni.

Uspehe davčne administracije pri nas kaže za leto 1928 in 1929 pregled »Iz naše davčne statistike«. Okrog 250 milijonov dinarjev neposrednih davkov in avt. doklad plačamo letno. Kaj še občinske davščine, trošarina, užitnina in pod.?

Na razpravo iz bolniške statistike OUDZ se bomo pa ozrli v drugem delu tega prikaza.

Tretji del poročila o tarifnih gibanjih in posredovanjih (opozarjamo prizadete); četrti pa prinaša rač. zaključke Del. zbornice v Ljubljani, ki kažejo, da je imela Del. zbornica 31. jul. 1930 lastne imovine 4 milijone 130.029,15 Din, tuje pa 1.945.750,12 Din. Prirastek celokupne imovine v letu 1929/30 je znašal 944.203,83 Din. Predpis doklad zbornici za l. 1928/29 je znašal 2.606.892,68 Din.

Knjigo zaključuje seznam delavskih in meščanskih strokovnih organizacij, registriranih pri D. Z. v Ljubljani. — Je to Strokovna komisija z 12 zvezami, Jugoslovanska strokovna zveza s 6 zvezami in z 12

LETOŠNJE KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE so že vse pošle. Ni mogoče več postreči naročnikom, ki se še vedno in vsak dan oglašajo.

Naj bo to vsem v opomin in v pouk, da je v korist Cankarjevi družbi in posameznemu članu Cankarjeve družbe, če takoj vsak za prihodnje leto plača članarino Din 20.—. Tako se lahko določi pravočasno, koliko knjig se naj tiska, da ne zmanjkajo.

Da so knjige Cankarjeve družbe lepe in pisane v delavskem duhu, ni treba, tako vsaj mislimo, več poudarjati. To je sedaj gotovo že vsak spoznal in se prepričal. Samozavest in sodelovanje pa bi vsak dokazal najlepše s tem, če bi pokazal voljo in ljubezen, da je Cankarjeva družba tista družba, ki je njegova in knjige, katere so se mu priljubile, vredne 20 Din in kot dokaz takoj nakazal članarino 20 Din za prihodnje leto.

Dvakrat da, kdor hitro da; ta pregovor velja za uspeh in razvoj Cankarjeve družbe še posebej. Din 20.— se mora plačati, zato je boljše, če se plača takoj.

Ali bo ta naš poziv našel odmeva v vaših srcih, člani Cankarjeve družbe, člani razrednih strokovnih organizacij, člani delavske kulturne zveze »Svoboda«, člani Konzumnega društva za Slovenijo, čitatelji »Delavske Politike«?

ODBOR CANKARJEVE DRUŽBE.

strokovnimi skupinami in Narodna strokovna zveza z 9 zvezami ter 9 neodvisnih organizacij. Poleg tega so še kulturne organizacije »Svoboda« (35 podr.), Centrala Krekovih družin (24 družin) ter Bratstvo z 12 mladinskih sekcijami. Od l. 1924 se to stanje ni izpremenilo.

Mnogo je tu zbranega. Hotel sem vse naše delavstvo le opozoriti na to delo, da začno čitati in premišljati. Dolžnost vsake knjižnice in podružnice naših strokovnih organizacij bi bila, da si preskrbi to poročilo, dolžnost vsakega delavskega zaupnika in strokovničarskega funkcionarja pa, da prečita to poročilo.

O onem od OUDZ prihodnjič.

Cvetko Kristan.

Kako ustanovimo organizacije in vložimo pravila?

Z vlaganjem pravil je bilo dosedaj zelo negotovo, kedaj iste oblast vrne potrjene. Po 6. januarju 1929 se je odobrenje pravil vedno zavlačevalo po cele mesece, in je še sedaj nekaj nepotrjenih.

Bilo bi iluzorno, če bi se sedaj za ta vložena pravila urgiralo in jih iskalo. Treba se je posluževati novega zakona o društvih in proceduro za odobranje pravil skrajšati. Po novem društvenem zakonu mora oblast v roku 5 tednov pravila potrditi ali pa odkloniti. Če v dobi 5 tednov oblast pravil ne odkloni in tudi ne odobri, t. j. da vlagatelj pravil ničesar ne sporoči, tedaj so pravila avtomatično potrjena in pravomočna.

Pravila se vlagajo v 5 izvodih. Vloga, s katero se prosi za potrditev pravil, mora biti kolekovana s kolekom za Din 5.— in s kolekom 20 Din. Vsak izvod pravil pa se kolekuje s kolekom po 20 Din. — Pravila morajo podpisati najmanj trije predlagatelji, in sicer: Ime in priimek predlagatelja, poklic, stanovanje in pošta.

To sporočamo vsem organizacijam v informacijo.

Sprememba zakona o zavarovanju delavcev.

Kralj je na predlog ministrstva za socialno politiko in narodno zdravje ter po zaslišanju ministrskega sveta podpisal in proglasil zakon o izpremembi določil, ki se nanašajo na podeljevanje podpor pri porodih.

Čl. 49. zakona o zavarovanju delavcev se izpremeni in se glasi:

1. Če zavarovanka porodi, ji preskrbi krajevni organ Osrednjega ura-

Iz življenja.

(Prosto po članku s. dr. Otona Ehrlicha.)

Čim bolj je organizirano delavstvo, tem bolj se tudi družijo vse one plasti, ki uživajo sadove tuje delovne sile. Videli smo sicer boje meščanstva proti fevdalcem, videli boje proti nesposobnemu Frideriku IV. v Prusiji leta 1848, ki se je boril za oblast fevdalcev. Znano nam je, kako se je boril na predni duh Dunajčanov proti najreakcionarnejšemu reprezentantu fevdalizma Metternichu. Toda komaj po dobi enega človeškega obdobja se je vse temeljito izpremenilo. Danes ni več nasprotstva med plemstvom in meščanstvom. Spričo delavskega gibanja izginja polagoma celo predvojno nasprotstvo med velekapitalom in meščanstvom.

Prav poučen zgled nam daje o tem samo sestava raznih nadzorstvenih in upravnih svetov velikih bank, na primer nadzorstvo največje nemške banke Nemška bančna in diskontna družba, kjer sede poleg jako židovskih bankirjev jako arijski viteški veleposesniki in med 96 meščani 23 plemičev; med njimi 1 vojvoda, en knez in trije grofi. Še lepše je to v največji avstrijski banki, v Kreditnem zavodu. Tam je v upravnem svetu 19 plemičev; med njimi 14 grofov in 5 baronov ter med 29 meščani samo 14 domačinov, ki zastopajo domači kapital. Ena tretjina upravnih svetnikov Kreditnega zavoda je židov. Poleg velefevdalnega imena Erwein naletimo tam tudi na ime Salamon iz starega testamenta, a pri Nemški bančni in diskontni družbi pa na svetopisemsko ime Aron in na ime Luitwin, ki ga ne najdemo v celnem svetem pismu. To je enotna fronta vseh imovitihi, ki se je ustanovila: čeprav na videz ni enotna. V tej fronti vendar najdemo velekapitaliste in srednji meščanski

razred v mestih, veleposesnike in velike kmete na deželi.

Če bi hotel o tem kdo dvomiti, naj prebere naslednji časniški poročili:

Kako živi industrijalec?

Sredi meseca marca se je na Dunaju ustrelil tekstilni industrijalec Friderik Pollack-Parnegg. Mož je bil strasten igralec in njegove izgube, ko je zadnjič zopet v Monte Carlu zaigral znatne vsote, so vzbujale presenečenje. Po smrti tega moža je bilo objavljeno šele resnično poročilo. Pollack je izgubil v igralnici pred smrtjo komaj v dveh letih 24 milijonov dinarjev. Samomorilec je bil deležnik firme Pollack sinovi, ki zaposluje v svojih tovarnah 6000 delavcev in okoli 500 nameščenecv. Vsi ti ljudje zaslužijo v četrt leta vsi skupaj komaj toliko, kakor je mož v kratkem času zaigral. Mož se za podjela firme že več let ni prav nič brigal, ki ji je pripadal, marveč je živel samo svoji strasti. Sredstva za to malovredno življenje mu je prisluščilo 6500 ljudi, ki so garali v tovarnah. Lahkomisljeno življenje moža je končno prisililo brate, da ga izključili iz družbe ter mu hoteli izplačati 80 milijonov dinarjev kot opravnino. To pa je bilo zaupljivo premalo, pa se je ustrelil. Vsak dan izvršujejo ljudje samomore, ker si iz same bede in gladi ne morejo pomagati. In ta edini mož se umori, ker mu je 80 milijonov dinarjev premalo, da bi lahko nadaljeval svoje zapravljivo življenje. (Po avstrijskem glasilu privatnih nameščenecv.)

Kako žive veliki kmeti?

Pri Mitrovici, v jugoslovanski vasi Sotin, je bila v jeseni švabska kmetiška svatba. 19 letni kmetiški sin Anton Seidel je poročil 16 letno kmetiško hčer Terezijo Schwarzer. Povabljenih je bilo 550 svatov, prišlo je pa

še več sto drugih gostov, ki so svatovali osem dni. Godbo je oskrbovalo 80 cigánov. Pojedli so 36 prešičkov, štiri goveda, osem telet, 400 kokoši, 200 gosi in 200 puranov. Razen tega ogromno peciva, 20 hektolitrov piva in dva hektolitra žganja. Obe rodbini pripadata najimovitejšim posestnikom v slavenskem okraju Sirmija. (»Der Bauernbundler«.)

In kakšno je socialno mišljenje meščanstva? Kako skrbijo za blagostanje svojih delavcev in nameščenecv?

Nekaj najbolj vznemirljivega, kar smo o tem slišali, smo posneli po nekem drugem časniškem poročilu:

V srednjem saksonskem industrijskem mestu, tako nam poroča »Aufwärts«, si je domislila 17 letna delavka zlobno misel, da bi se udeležila počitniškega zleta, ki bi trajal 12 dni. Pravico pa je imela samo do osem-dnevne dopusta in je zato pisмено prosila svojega šefa, ki se je nahajal na letovišču, da ji dopust podaljša za štiri dni. In gospod šef je odgovoril tako-le:

»Ljuba gospodična H.!

Prav lepa hvala za Vaše pismo. Vaši prošnji pa, žal, ne morem ustreči. Kam bi pa to vedlo, če bi si vsak izprosil podaljšanje dopusta? Kar je pa za enega prav, mora biti za drugega pravica! Jaz do 27. leta nisem mogel iti na daljše potovanje. Kje pa vendar hočete dobiti denar? Vožnja 60 mark, tedaj potrebujete najmanj 200 mark. Moji nameščenci imajo že itak več dopusta kakor nameščenci v trgovskih obratih. Toda, kaj ne, tek pride z jedjo! Torej, izbijte si stvar iz glave!

Pismo Vam vračam!

Meni gre prav dobro, vreme je že tri tedne jako lepo!

Tako, sedaj mi pa privoščite prijetni mir!

da za zavarovanje delavcev potrebno **babiško pomoč, zdravljenje, zdravila in pomožne naprave za zdravljenje** v mejah točke 2, čl. 45 tega zakona, če je bila zavarovanka zadnje leto, preden je poslednji pristopila v Osrednji urad, **pri tem uradu zavarovana najmanj 6 mesecev ali pa neposredno pred porodom nepretrgoma 90 dni.** Namesto teh podpor ji lahko krajevni organ Osrednjega urada da potrebno nego v bolnišnicah ali v porodnišnicah (čl. 56), vendar najdalje za dobo 14 dni.

2. Če porodi zavarovanka, ki je bila zadnje leto pred porodom zavarovana pri Osrednjem uradu za zavarovanje delavcev vsaj 10 mesecev ali v zadnjih 2 letih vsaj 18 mesecev, ji preskrbi krajevni organ Osrednjega urada razen podpor, omenjenih v prvem odstavku še: a) podporo za porodnice najdalje za 12 tednov, in to 6 tednov pred porodom in 6 tednov po njem v dnevnem iznosu treh četrtin njene zavarovane dnevne plače. Do te podpore zavarovanka nima pravice, če si v tej dobi služi denar; b) podporo za oskrbo otroka v zne-

sku 150 Din za vsakega novorojenca; c) podporo za hrano zavarovankine-mu otroku za dobo 12 tednov po ukinitvi porodniške podpore, in sicer 4 Din dnevno. Krajevni organ Osrednjega urada lahko vse te podpore ustavi, in sicer tisti zavarovanki, ki na zahtevo urada ne prinese otroka zdravniku v pregled ali pa ne upošteva navodil in zapovedi krajevnega organa.

3. Če porodi žena zavarovanka, mu preskrbi krajevni organ Osrednjega urada za zavarovanje delavcev podpore, našete v prvem odstavku in v točki 2 pod b) tega člena, **toda samo tedaj, če je zavarovane izpolnil pogoj iz drugega odstavka tega člena.** Te podpore dobi žena tudi po smrti zavarovanka, če je porodila v roku 5 mesecev po njegovi smrti in če si je zavarovane pridobil pravico do njih. Doba dveh mesecev pred porodom, v katerih zavarovanka glede na prepoved po zakonu o zaščiti delavcev z dne 28. februarja 1922 ni delala, spada kot zavarovalna doba v roke po tem členu.

c) Zavračamo tendenco po znižanju mezd in plač z vso odločnostjo in to vse do tedaj, dokler se ne uredi pravilno razmerje med prejemki nameščencev in delavcev ter cenami življenjskih potrebščin na osnovi zlate paritete.

č) Oblasti opozarjamo na izkoriščanje delavstva po kapitalu, predvsem po tujem, ki zlasti v tekstilni industriji s sramotno nizkimi mezdami ne dovoljuje našim delavcem človeka dostojnega življenja.

d) Ustavitev velikih obratov, kakor Kranjske industrijske družbe na Jesenicah, železarne Štore, cinkarne Westen v Celju, steklarn in drugih obratov, se mora preprečiti. Opozarjamo oblasti, da tu z vso energijo posežejo vmes in zaščitijo ogromno večino državljanov pred preračunanim izigravanjem za kapitalistične interese, ki so obenem tudi v škodo državi.

e) Zahtevamo, da se že enkrat uzakoni zakon o zavarovanju za brezposelnost.

Na sestanku zbrano delavstvo pa poleg tega poziva ves proletariat Slovenije in Jugoslavije, da se strne v tesno zvezo, v svobodne strokovne organizacije, da bo tako mogel odvrniti besni naskok kapitalizma na delavske mezde in nameščenske plače.

V Ljubljani, dne 20. dec. 1931.

S. Jakomin je še nato govoril o Borzi dela in kritiziral delo te institucije. Navedel je, da letno prejema okrog 10 milijonov dinarjev in bi potemtakem na vsakega brezposelnega moralo priti 45 Din letno, v resnici pa pride le po 15 Din. Strokovne organizacije so 1928 leta dale podpor svojim brezposelnim članom 400.000 Din, Borza dela pa komaj 300.000 Din.

Anketa o višini najemnin.

Z najvišjega upravnega mesta v naši državi je bil naslovljen pred tedni na hišne posestnike apel, naj znižajo previsoke najemnine. Temu apelu se je pridružil sam gospod predsednik društva hišnih posestnikov, ki je priznal, da danes najemnine v mnogih slučajih niso v nikakem sorazmerju z višino predvojnih najemnin in z višino zaslužkov. Oba ta dva apela pa sta ostala brez odziva.

Pri tem položaju je postalo potrebno, da stopi proti previsokim najemninam, ki so v resnici težka rana, ki zastruplja vse naše gospodarske in socialne odnose, v akcijo najširša javnost. Najprej je potrebno, da zberemo slučaje pretirano visokih najemnin in da dokažemo:

DA JE VZELO PRETIRANO POVIŠANJE NAJEMNIN URADNIKOM, DELAVCEM IN NAMEŠČENCEM V ZADNJIH LETIH MESEČNO VEČJE VSOTE, KAKOR JIM JO JE DALO PADANJE CEN ŽIVIL, ZLASTI MESA IN MASTI.

Zato prosimo, da spodaj priobčeno vprašalno polo vsi tisti najemniki, za katere to velja, izpolnijo in pošljejo na naslov: Akcijski odbor za znižanje najemnin pri Strokovni komisiji za Slovenijo — Delavska zbornica, Ljubljana.

Vprašalna pola.

1. Za stanovanje (trgovski lokal) sem plačal (zajedno z vodarino, gostiščino in drugimi postranskimi pristojbinami):

leta	1913
decembra 1925	
» 1926	
» 1927	
» 1928	
» 1929	
» 1930	
» 1931	

2. Moj mesečni zaslužek je znašal decembra 1931 (Ako ne morete izpolniti vseh podatkov, izpolnite podatke, ki so Vam znani).

Naš apel je naslovljen predvsem na delavce, javne in privatne nameščence. Vabimo pa tudi najemnike trgovskih lokalov, da izpolne te pole v slučaju pretirano visokih najemnin. Pretirano visoke najemnine lokalov pojasnjujejo, zakaj v mnogih slučajih cen življenjskih potrebščin v trgovini na malo ni mogoče znižati.

Dostavljamo še, da naša akcija ni naperjena proti vsem hišnim posestnikom. Radi priznavamo, da so hišni posestniki, ki drže višino najemnin v soglasju s splošnim nivojem cen. Naša akcija je naperjena proti onim, ki so izkoristili splošno pomanjkanje stanovanj za prekomerno dvigovanje najemnin.

Akcijski odbor za znižanje najemnin pri Strokovni komisiji za Slovenijo v Ljubljani.

Karteli podaljšujejo krizo.

Ali so trusti v stanu rešiti kapitalistično gospodarstvo poloma?

Rektor berlinske visoke šole profesor M. J. Bonn je objavil v listu »Deutscher Volkswirt« članek, v katerem pravi:

V zadnjih letih je bila od mnogih strani pričeta borba proti kolektivizmu, ki gospodarsko življenje s tem, da ga zenačuje, pustoši. Predvsem so se smatral tarifne pogodbe kot najhujša ovira gospodarske ozdravitve, ker izhajajo iz načela, da neenako zenačijo ter zagotove nesposobnemu isto plačo kakor sposobnemu. Z individualistično-filozofskega stališča bi utegnili marsikaj govoriti za to. Ne upoštevajo pa tega ljudje, ki to stališče najvnetejše zagovarjajo, v svojih lastnih zadevah.

Pri varstvenih carinah in pri kartelih je temeljna misel kolektivistična. Vsem poklicnim pripadnikom neglede, ali jim je treba ali ne, se dovoljuje enako varstvo, kar ima za posledico, da dobivajo podjetniki, ki bi brez takega varstva prav lahko izhajali, na podlagi kolektivnih dogovorov dodatno denarno vsoto. Ta z načelnega stališča kapitalističnega

gospodarskega reda posebno nevarnen kolektivizem se že nekaj časa sem bolj in bolj uveljavlja v smeri, ki je po svoji naravi najbolj kapitalističen: ureditev gospodarskega poloma.

V kapitalističnem svetu ni banke-rot slučajni pojav, marveč potrebni regulator gospodarskega ravnotežja. Ne pripeti se le, če posamezni pod-

RAZPIS.

Razpisujemo nagrado Din 500.— za najprimernejšo enodejanko, in sicer »Prihod Miklavža« ali v tem smislu podobno. Vsebina naj bo prihod Miklavža, mistika te tradicije realizirana v proletarski ideologiji. Rokopisi se naj pošljejo na nas najpozneje do 1. maja 1932.

Uredništvo

»UJEDINJENI ŽELEZNICAR«
Ljubljana, poštni predal 290.

Delavsko gibanje mora biti iskreno in smotreno.

V načelih ni kompromisov.

O delavskem gibanju smo že mnogo pisali. Vendar je potrebno, da to zopet in zopet ponovimo in izpopolnimo svoja izvajanja. Osvežiti je treba spomin in poglobiti zavest med delavstvom, da ne ostanejo le organizacije, to je ogrožje, ampak tudi duh, ki veje v organizacijah enoten in smotren.

Prvo pravilo organiziranega delavca je zavest, da pripada delovnemu sloju, pa bodi katerekoli vere, narodnosti ali domovine. S tem seveda ni rečeno, da se ne sme udeleževati v politično ali geografično obstoječih državah, marveč le, da imajo delavci vseh držav v glavnem iste interese, to je, iste socialne in politične zahteve, kolikor niso lokalno različne, neglede na skupni cilj: osvoboditev človeštva iz kapitalističnega izkoriščanja.

Zato imenujemo celotno delavsko gibanje mednarodno in smo k temu opravičeni, ker je tudi kapitalizem mednaroden. In če kapitalizem dela mednarodno, ne da bi vpraševal delavstvo, ima tudi delavstvo pravico do mednarodnega dela, ne da bi hodilo po nasvete h kapitalizmu.

Razvoj torej sam ustvarja dva interesa, ki ju ločeno zastopata dve plasti človeške družbe. Na eni strani so kapitalisti, na drugi strani pa delovni narod.

Strokovni sestanek Strokovne komisije v Ljubljani.

V nedeljo, dne 20. decembra 1931 je sklicala Strokovna komisija v Ljubljani strokovni shod vsega delavstva. Sestanek se je vršil v dvorani Delavske zbornice ob 9, uri dopoldne in je bil zelo dobro obiskan. Sestanek je otvoril s. Vuk in podal besedo s. Čobalu, predsedniku Delavske zbornice, ki je v enournem govoru orisal s točnimi podatki in dokazal s številkami, da je vsa sedanja kriza delo kapitalističnega stremjenja po večjem dobičku. V svojem govoru je poudaril, da delavstvo ne sme pričakovati pomoči od nekoga tretjega, nego samo prijeti za delo, se organizirati in tako organizirano staviti zahteve. bodo enako močni od zahtev kapitalistov.

S. Jakomin je govoril o stanovanjskem vprašanju in pokazal, da tudi hišni lastniki odirajo najemnike, kakor se jim zljubi. Predlagal je, da se sestane akcijski odbor, ki bo zbral vse podatke glede previsokih najemnin ter ugotovil hišne lastnike, pri katerih stanujejo brezposelni, da stopi v stike zaradi znižanja najemnin in da strokovne organizacije za svoje člane jamčijo, dokler ne dobe dela.

Nato je prečital resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta.

Resolucija se glasi:

Logično tem razmeram je druga glavna točka, temelj delavskega gibanja: **emancipacija** (osamosvojitve) delavstva od vseh onih vplivov, ki podpirajo ali utrjujejo stremjenje kapitalistov. Celo angleška delavska stranka in njej pripadajoče strokovne organizacije so prišle do tega prepričanja, ko so doživele težka razočaranja glede »dobrot« in »naklonjenosti« angleške bogate družbe.

Iz praktičnega življenja že delavec lahko posname ta dejstva, ne da bi kdove kako globoko mislil ali premišljeval. V boju za obstanek in svoje pravice potrebuje delavec moči, emancipirane moči, to je, ob njegovi strani mora biti vse delavstvo z vsem svojim duhom in s svojo solidarno pomočjo. **Moč in sopomoč zbira delavstvo v svojih organizacijah**, ki hodijo po svoji poti, se bore za svoje zahteve ter ne morejo in ne smejo nikdar kreniti s te svoje poti, če hočejo braniti delavske interese.

To dejstvo je tudi eden glavnih znakov organizacije; glavni znak delavske zavednosti v organizaciji.

Dvema gospodoma se namreč ne more služiti; ali se služi delavstvu in delavski stvari ali pa kapitalizmu in kapitalistični stvari.

Na te stvari morajo delavske organizacije polagati jako mnogo pažnje, da se ne bodo kršile te načelne stvari in da vzgoje svoje članstvo v pravem delavskem duhu.

Na strokovnem sestanku zbrano delavstvo v Ljubljani dne 20. decembra 1931 konstatira:

1. Da je življenje delavcev vseh vrst od uradnika do fizičnega delavca najbolj ogroženo po visokih stanovanjskih najemninah, ki niso v nikakršnem skladu s plačami oziroma mezdami. Tudi poziv gospoda bana dravske banovine glede znižanja najemnin ni rodil pričakovanega uspeha.

2. Prodajne cene blaga niso v pravičnem odnosu z nakupnimi cenami kmetijskih produktov in zlasti industrijskega, posebno so pa cene manufakturnega in tekstilnega blaga pretirano visoke. Sklicevanje na pocenitev življenjskih potrebščin je neosnovano, ker so življenjske potrebščine v resnici v splošnem niso pocenile.

Zato zahteva delavstvo:

a) Ker je dovolj jasno, da hišni posestniki niso pripravljeni prostovoljno znižati najemnin, da se stanovanjski najemniki zaščitijo z zakonom, oziroma se maksimirajo najemnine na podlagi zlate paritete 1913, to je v razmerju 1 : 10.

b) Oblasti naj vršijo najstrožjo kontrolo, da dobiček industrijcev, trgovcev in drugih posameznikov ne bo prekoračil po zakonu dopustne višine.

jetnik ni sposoben, marveč nastopa zlasti ob krizah tam, kjer se je razvilo nezdravo sorazmerje v produkciji. Smisel bankerotov je odprava odvisnih podjetij in prilagoditev produkcijskih podjetij pravim potrebam.

Čim večja je založena glavica v kaki gospodarski stroki, tem občutnejša je za slabejšo konjunkturo, tem neizogibnejši je pa tudi bankerot, če se hoče odpraviti krizo. Zakaj taka podjetja morejo s pridom producirati, če obratujejo v polnem obsegu. Vsakršno nazadovanje v prodaji produktov za nekaj odstotkov zvišuje stroške ostale produkcije skokoma in otežkočuje zaradi tega potrebno znižanje cen, ki je predpogoj za pobijanje krize. Karteli, ki so navadno prav v takih industrijah posebno močni, so torej največja ovira ozdravljenju gospodarstva.

Po načinu kartelov vezane tovarne imajo dodeljene posebne kvote,

koliko smejo blaga producirati. Ti dogovori zvišujejo enako produkcijske stroške in s tem tudi cene izdelkov vseh podjetij. Te zveze ustavljajo produkcijo in obrate ter s tem ovirajo odpravo krize, ki more nastopiti le, če se vsa produkcija omeji in združi na sposobne tovarne, ki potem z vso silo in ob znižanih stroških delajo.

V tem dejstvu je najznamenjša praktična razlika med trustom in kartelom. Trust, ki vso produkcijo koncentrira v najposobnejšem obratu in ostale ustavi, utegne prispevati k odpravi krize, karteli pa le podaljšujejo krizo.

Izvajanja profesorja pravijo, da podjetja, ki nimajo zadostne podlage ter hočejo živeti na račun splošnosti, ali ker so odveč, ali ker niso tehnično opremljena, nimajo pravice do eksistence in so le v oviro gospodarstvu.

Delavec ne sme izgubiti ponosa.

Delavsko gibanje je vedno vzgajalo med delavstvom samozavest in ponos, ker le samozavesten delavec pozna svojo nalogo in čuti odgovornost zase in za svojo okolico. Greh zatiranih niso krivi zatiranci, ampak oni, ki so zatrli v človeku čut samozaupanja, kakor je rekel že Lassalle. Trajna nezaposlenost, miloščina po samostanih in obednicah ponižuje človeka in ga navaja k organizirani samopomoči.

To dejstvo se opaža povsod, kjer je velika nezaposlenost in zatiranje delavcev in suženj. Nezaposlenost mmožic ni torej samo osebna nesreča za vse nezaposlene delavce, ni le katastrofa za ostalo gospodarstvo, marveč je tudi težak moralni udarec za vso družbo. Pomislimo samo, koliko veselja do življenja, koliko delavoljnosti, zdrave sile in koliko samozavesti zamori nezaposlenost. Že nemški pesnik Schiller je opominjal gospodo, češ, jesti mu dajte, stanovanje! Pa ste zakrili goloto; ponos pa pride sam. Ponos človeka je treba rešiti, zato mu je treba dati jed in stanovanje. Ne kot milost, ampak kot z delom zaslužen pravico. Moralno uničeni ljudje, delavci, katerih ponos je bil zlomljen, proleti, ki jim je po-

stalo vseeno, na kakšen način se jim nudi eksistenca, niso več bojovníki, marveč le težka obremenitev splošnosti, so svinčene krogle, ki ovirajo vsakršen napredek.

Te naloge človeška družba noče resno rešiti. Zmerja na socialna zavarovanja, kjer ima delavec pravico, in govoriči o javni milosrdnosti, o svobodnih milodarjih, dasi ima delavec pravico do svoje preskrbe iz sadov dela. Zlasti glasni so v tem oziru Amerikanci, pa tudi drugod se pojavljajo zlasti v borznem časopisju isti glasovi.

Mi stojimo na stališču zadostnega zavarovanja nezaposlenih potom držav, ker hočemo ohraniti delavčev ponos, njegovo veselje do življenja in dela, ne pa demoralizacijo.

Vsi zavedni delavci morajo biti strokovno organizirani.

tako močni in enotni lahko borimo proti raznim kartelom, ki nas tlačijo k tlom. Neorganizirani delavci, ali veste, kam gre vaša pot? Vsemu organiziranemu delavstvu pa kličemo: Stojte trdno na braniku, da ne omagate v borbi za svoj obstoj, takšne naj vas najde Novo leto.

Podružnica Moste.

Stojimo pred običnim zborom naše strokovne organizacije. Potrebno je, da delavcem »Kemične tovarne v Mostah«, sodelavcem v organizaciji, napišem nekaj vrstic. Jedro naše organizacije tvori nekaj desetih res zavednih sodrugov, katerim gre za njih nesebično delo priznanje. Odbor organizacije si je stalno in resno prizadeval, da vzgoji med članstvom zavest, da je treba v organizaciji stalnosti in vztrajnosti, žal mu to do mere, kakor bi bilo železi, ni uspelo. Delavstvo nima v organizaciji potrebne stalnosti. Pride moment, ki ga povzroči kaka materijalna potreba, tedaj se delavstvo organizira, za mesec ali dva članstvo zopet pada in ostane samo ona devetka, ki je neomajna in vztrajna, ki je brez dvoma domela globlji smisel in pomen organizacije, kakor le egoistična stremeljenja po kratkem materijalnem uspehu.

To večno padanje in dviganje članstva v organizaciji je znak nezavednosti delavstva. Mučno pa je vedno delo za zopetno pridobivanje članov. Kaj bi se organiziral, se izgovarjajo, saj nič ne pomaga. Vodstvo tovarne napravi vsako stvar po svoje itd. Da, sodrugi, pri taki organizaciji se temu ni čuditi! Če bi bili delavci res borci za svojo stvar, vedno vztrajni v organizaciji, pa ne samo v Mostah, ampak tudi v drugih tovarnah, ne bi bilo tako, kakor je. Če se pa vsako leto dvakrat pristopi in zopet odstopi, tedaj se ni čuditi.

Kaj je bilo treba leta 1927, ko je tovarna zopet prišla z delom, po devetih mesecih pogoditi se vsakemu posameznemu delavcu, koliko se mu bo dalo plače? Nihče ni polagal važnosti na to, da bi se tokrat sklenila kolektivna pogodba. Ko se je potem organizacija obnovila in skušala mezde izboljšati, ji je to le delno uspelo in to na belih cedilnikih in v kurilnici. Doseglo se je takrat tudi milo, delavska obleka, čevlje, vročinska doklada za nekatere oddelke ter nagrada za velikonočne praznike. Poleg tega se je doseglo znižanje cene premožja za 50 dinarjev pri toni. Organizacija je izposlovala delavstvu, ki je bilo brezposelno, podpore pri Borzi dela in ORSJ, ki je centrala našega saveza, je dala članstvu podpore. To so vse, kakor bili le uspehi združenega delavstva v organizaciji.

Ko se je doseglo, kar je pač bilo mogoče, so delavci začeli zapuščati organizacijo, tako da je ostalo še 18 članov. Vsak poizkus in prigovarjanje, naj delavstvo ne zapušča organizacije, je bil zaman. Podjetje, to viden, je začelo delovne razmere poslabševati. V jeseni leta 1928 je vsled razmer, ki so se poslabšale, organizacija zopet začela pridobivati člane, ki so želeli, naj se s kolektivno pogodbo skuša urediti plačilno in delovno razmerje. Organizacija in obratni zaupniki so sestavili načrt kolektivne pogodbe in ga meseca maja 1929 predložili ravnatelstvu tovarne. Pri tej akciji je zopet delavstvo vstopalo v organizacijo, vendar ne v taki meri, kakršna bi bila za izvedbo te akcije potrebna. Mi odborniki in zaupniki smo se zavedali, da s tako člansko močjo in slabo organizacijo ne bo stvar uspela, vendar smo poskušali. Ker se je stvar precej časa vlekla, niso imeli člani niti toliko potrpljenja in vztrajnosti, da bi vsaj v času akcije vztrajali, zato pa tudi ni bilo uspeha. Delavstvo se ni udeleževalo sestankov in s tem kazalo podjetju svojo brezbriznost za zahteve, ki so bile vložene; zato se ni čuditi, da je zastopnik podjetja izjavil na tozadevni razpravi, da je 80 odstotkov delavstva zadovoljnega in ne želi kolektivne pogodbe itd.

Ta nezavednost in nedisciplinirano delavstvo je tudi kriva za nadaljnje neuspehe. Če se je pri podjetju interveniralo v raznih zadevah, smo morali zaupniki in zastopniki organizacije od vodstva tovarne ponovno slišati, da je delavstvo v splošnem zadovoljno in da je samo nekaj nezadovoljnih, ki stalno nekaj hočejo. Razumljivo je, da je podjetje, ki skrbno zasleduje, kako je z delavsko organizacijo in njeno močjo, postalo absoluten gospodar položaja; temu se je pridružila še gospodarska kriza in začelo se je poslabšanje delovnih pogojev in plač na celi črti.

Meseca marca 1931 je znižanje akordnih plač zopet potisnilo delavce v organizacijo. Okrog 90 odstotkov se jih je zopet organiziralo. Zaupniki, organizacija je zopet posredovala. Ravnatelstvo tovarne je pristalo na to, da se akordno delo ukine in upelje za služek na šiht. Sporočilo se je to delavstvu, vendar se je tu pokazala vsa nezavednost in egoizem delavstva. Rajši so sprejeli znižane akordne postavke, kakor delo na šiht in tako je tudi ta akcija organizacije propadla. Delavstvo hoče od zaupnikov in organizacije uspehov. Kaj pa moraš vprico takega obnašanja napraviti? Potem se pa še najdejo izgubljeni, ki proti organizaciji nastopajo.

Sodrugi! Ali res ne moremo biti drugačni? Ali res ne moremo napraviti konec temu? Se je čas! Upostavimo slogo in sodelužno solidarnost, napravimo čvrsto, vztrajno in stalno organizacijo! Niso krivi odborniki, ne zaupniki, pač pa smo krivi vsi skupaj, naša nezavednost in nediscipliniranost. Ali naj pustimo, da nam organizacija preneha? Ne, in tokrat ne! Kakor sem že radi neprestanega dela za druge vsega naveličan, vendar bom za organizacijo in z njo k lepšemu delavskemu življenju vedno korakal, čeprav ne kot vodja, vendar pa kot discipliniran član in bojovník.

Pozivam vse sodruge, da se udeležijo rednega letnega občnega zbora podružnice

Splošne delavske zveze Jugoslavije, podružnica Moste, kateri se vrši dne 4. januarja 1932 v društvenem lokalu ob 4. uri popoldne v Mostah.

Dnevni red:

1. Poročilo predsednika, tajnika, blagajnika in nadzorstva.
2. Poročilo o delavskem podpornem fondu.
3. Volitev novega odbora ter delavskih obratnih zaupnikov.
4. Novi obrtni zakon.
5. Razno.

V slučaju nesklepnosti se vrši občni zbor pol ure pozneje ob vsaki udeležbi.

Kranj.

Dne 19. novembra smo spremili k večnemu počitku našo večletno članico, sodružno **Marijo Vidmajerjevo**, Pokojna sodružica je bila deset let zaposlena v tovarni za izdelovanje gume »Semperit«. Bila je zavedna proletarka in večletna obratna zaupnica. Na zadnji poti jo je spremlilo veliko število sodrugov in sodružic, na njen grob pa so položili venec cvetja. Naša organizacija je z agilno sodružico mnogo izgubila. Ohranili jo bomo v trajnem spominu. Njenim svojem iskreno sožalje.

Sladki vrh.

V soboto, dne 5. decembra t. l. je smrt ugrabila iz naših vrst sodruga **Jandčič Antona**. Pokojnik je bil od vsega početka zaveden član strokovne organizacije. Delavstvo sladkočorske papirnice je spremlilo pokojnika na zadnji poti v velikem številu. Poživaj v miru; življenje Ti je kot proletarcu bilo trdo! Preostali pokojnika naše iskreno sožalje!

ŽIVILCI.

Peki.

Te dni je izšel novi obrtni zakon, ki bo stopil v veljavo meseca marca 1932. Novi zakon je v marsičem mnogo boljši, kakor stare zakonodaje, kar se je v glavnih potezah približilo v zadnji številki »Delavca«. Novi zakon pa vsebuje tudi za nas v tem slučaju nekaj novega, in sicer pri tistih podružnicah pekovskih pomočnikov, kjer poleg istih deluje tudi pomočniški zbor. Namreč, da morajo pomočniški zbori voliti obratne zaupnike, in sicer najmanj 10, ako hočejo, da bo pomočniški zbor še nadalje obstojal; v nasprotnem slučaju pa bo pomočnike zastopala Delavska zbornica. Isto je s kolektivnimi pogodbami, ki se v bodoče ne bodo mogle več sklepati med zadrugo in pomočniškim zborom.

Volitve obratnih zaupnikov se imajo izvršiti tekom meseca januarja ter so vse podružnice tozadevno že prejele navodila, kako postopati. Stremeti moramo za tem, da se izvoli čim več obratnih zaupnikov, ki naj bi predstavljali kader discipliniranih članov in posredovali pri vseh še tako malenkostnih sporih, ki jih sicer organizacija sama ne more doznati niti posredovati, a obenem so prvi poborniki med ostalimi delavci.

V vseh pekarnah, ki zaposlujejo najmanj tri ali pa več pekovskih pomočnikov, naj se volitve obratnih zaupnikov izvedejo ter naj dotični pomočniki takoj pišejo Oblasnemu odboru Zveze živilskih delavcev, Ljubljana, poštni predal 290 po podrobnejše informacije in po volilni material, ki se jim bo brezplačno takoj poslal. Stremeti moramo, da se izvoli čim največ obratnih zaupnikov, ki so delavstvu predvsem potrebni.

Opozarjamo vse, da ne odlašajo s tem ter takoj prijavijo, kje naj bi se volitve izvedle in ako obstoji možnost istih.

Uprava.

Pivovarji.

V pivovarnah v Ljubljani in Mariboru se še nadalje praznuje, vendar ljubljanska zaposluje preostali čas delavstvo pri ledu, medtem ko mariborski sodrugi že stradajo. Vsekakor je že znano, da je mariborski obrat nekaka pastorka, kjer je vedno kakšen vrag skrit.

Navzlic temu, da je bilo v Mariboru odpuščenih 36 delavcev in jih je ostalo v delu še 30, je zaposlenih še vedno staro število piontarjev, t. j. 8 in preganjačev 8, kar da skupaj 16 nedelavcev, od katerih jih je najmanj pol preveč, ki pa jih mora 36 garačev vzdrževati. Ne razumemo uprave, da reducira delavstvo, ki res dela, torej, ki nekaj proizvaja, ne reducira pa aparata, ki je pri tem pomanjkanju dela popolnoma odveč v tem številu. Ako namerava vodstvo voditi tako gospodarstvo, da pač kakor povsod trpi delavec, mislimo, da bo kriza še večja, kakor je, ker baš tam, kjer je največ izdatkov, je najmanj redukcij. Navzlic vsemu temu pa so sodrugi v Mariboru vztrajali na svojem stališču ter z roko v roki neustrahovano gledajo v negotovo bodočnost.

V Ljubljani pa, kjer ni padala roka kapitala tako težko, je pa razpoloženje v neki meri popolnoma napačno. Že sodružna zavest, ki nas vse spremlja, bi morala oklepiti vse kot eno celoto. Opažati je nevarno mladenost med posamezniki, ki so mnenja, da se jim godi krivica, seveda pa si delajo krivico vsi tisti, ki stoji ob strani organizacije in čakajo na to, da jim bodo pečeni golobi leteli v usta. V načelu je: Pomagaj si sam in organizacija ti bo pomagala. In baš v tem času je potreba po močni organizaciji tem večja, čim bolj grozi delavstvu kriza, ki jo prvi občuti delavec. Vsi, kateri dvomijo in se obotavljajo, grešijo nepopravljivo, ker po toči zvoniti bo prepozno.

Sodrugi! Ne opuščajte nikdar prilike poučiti indiferente in omahljivce o potrebi organizacije, opozorite jih, da je sedaj tisti čas tu, ki bo stavil delavstvo na težko preizkušnjo in samo tam, kjer vlada zadruga in solidarnost, bomo izšli iz krize kot zmagovalci.

Sodrugi! Vsak je svoje sreče kovač.

STROKOVNI VESTNIK.

RUDARJI.

Pozdravljeni sodrugi rudarji iz Srbije.

V času, ko je v meščanski javnosti jako megleno ozračje v pogledu našega ujedinjenja, ko pretrpna naša celokupno gospodarstvo silen orkan napačne gospodarske politike svetovnega kapitalizma, v času ko zgubljajo vsi meščanski krogi glavo pri pogledu položaja, katerega so sami ustvarili, se pod težo razmer počasi, a gotovo vzbujajo k obrambi za samoobrambo tudi delavski razred naše države, in med njimi tudi rudarji.

Dolgo časa je sicer trajalo, da je tudi med rudarji došlo spoznanje, da bo rudarsko delavstvo le takrat moglo uspešneje braniti svoje interese, če si bo ustvarilo eno enotno razredno strokovno organizacijo za celo državo. Prvi korak k temu je bil storjen na konferenci v Brodu na Savi dne 1. febr. 1931, kjer je došlo do popolnega soglasja med Zvezo rudarjev Jugoslavije v Zagorju in Savezom rudarskih radnika v Zenici.

Nadaljnji korak je bil storjen na rudarski konferenci v Beogradu dne 27. marca t. l., kjer so odposlanci rudarjev Srbije soglasno sklenili izvesti organizacijo v Srbiji pod okriljem Zveze rudarjev Jugoslavije v Zagorju.

Takoj po tem sklepu so se podali na delo za vzpostavitev organizacije. Težke so bile ovire, ki so bile tukaj za odstraniti. Predaleč bi privedlo, če bi podrobno opisovali te težave, ali reči smemo, da so izvršili herojsko delo, če so pod tamošnjimi razmerami sploh mogli prodreti. In prodrli so. Njih vztrajnost je bila močnejša od temnih sil nasprotnika.

Zaradi tega dejstva smo na podlagi točnih obračunov v stanju članstva Zveze rudarjev Jugoslavije v Dravski banovini poročati razveseljivo vest, da se vrste borcev Zveze rudarjev Jugoslavije širijo čez celo državo in upati je, da ni več daleč čas, ko bodo vsi rudarji, pa naj bodo to Slovenci, Hrvati, Srbi ali kdo drugi, stali složno v eni sami razredni fronti proti vedno ostrejši naraščajočim izkoriščanjem od strani rudarskih podjetnikov.

Zato pozdravljeni sodrugi Srbi v naši sredi, in mi vsi skupaj pa z geslom — **KLJUB VSEMU, naprej!**

TRBOVLJE.

Kaj je z nabavnim prispevkom rudarjev?

Že v zadnji številki »Delavca« smo poročali, da so rudarji Trboveljske premožkopne družbe vložili prošnjo za izplačilo nabavnega prispevka.

Predložilec te prošnje se je takrat obljubil, da se bo njih prošnja predložila upravnemu svetu T. P. D. v rešenje. Ker je pa od tega časa že preteklo nad mesec dni in še družba niti odgovorila ni, si dovoljuje mo jo v imenu prizadetega delavstva opozoriti, da naj to za rudarje tako važno vprašanje čimprej in najpovoljnejše reši. Zakaj, rudarji ne prosijo radi, ali če so primorani pod težo razmer, potem bi bilo železi, da se njih upravičena prošnja opošteva.

Trboveljska premogokopna družba je darovala 400.000 Din za revne rudarske otroke! Je posnemanja vredno.

HRASTNIK.

G. paznik Pikel, vpraša se Vas, kakšne zveze imajo »fale« s Pavličem? In g. paznik Jazbec, kakšne zveze ima mraz s Pavličem?

SPLOŠNA DELAVSKA ZVEZA.

Iz Tržiča.

Tudi pri nas je začela bombaževa predilnica in tkalnica reducirati delovne ure v oddelkih predilnice in tkalnice. Teden bo znašal 34 delovnih ur. To je pa zelo preseñeno neorganizirane delavce, da so navedli na organizacijo, naj jim ona izposluje več dela. Že sedaj je bilo dovolj tarnanja, saj znaša v mnogih oddelkih dnevna plača 28 do 31 Din na osem ur. In s to plačo naj živi družina petih članov? Delavstvo s strahom pričakuje bližajoče se Novo leto, ker se ni nadejati boljših časov, kajti kapitalisti se ne odpovedo svojim ogromnim dobičkom. Delavci, vaše geslo naj bo: Vsi v svobodno strokovno organizacijo, da se

OBLAČILNI DELAVCI.

Ljubljana. Miklavževa darila. Na Miklavžev večer, v soboto, dne 5. t. m., je sedem damskih krojaških pomočnikov pri trdki »Elite« v Prešernovi ulici od gg. šefov dobilo Miklavževo darilo v obliki odpovedi službe. Toliko je trdka imela damskih pomočnikov, ki so vsi naši državljani. Pri trdki pa je zaposlena tudi neka krojačica, avstrijska državljanka, katera pa Miklavževa darila v obliki odpovedi ni prejela, dasiravno bi bilo najbolj upravičeno, ker imamo takih kvalificiranih moči dovolj v Ljubljani na razpolago. Ker je trdka slednjič uvidela, da tako dobro kvalificiranih damskih pomočnikov ne bo več dobila, je v torek, dne 15. t. m., vprašala, če hoče kdo ostati še nadalje pri njej v poslu. Pomočniki pa so sili raznih šikan firm in so ponudbo odklonili. Opuščeni pomočniki naj prinesejo svoje plačilne knjižice organizaciji, da bomo ukrenili potrebno za plačilo nadur, katerih bo lepo število in bo odškodnina znašala precejšnjo vsoto.

To in ono. Pri raznih trdkih so nekateri pomočniki dobili odpoved službe. Drugi delajo samo po par dni v tednu. Le malo je tako srečnih, da zaslužijo svojo polno plačo. Dela za pomočnike v Ljubljani ni. Nasprotno pa se delo oddaja v okolico in daljnje kraje izven Ljubljane, in to kar po cele bale. Če človek ob sobotah stoji na kolodvoru ali pri mestnih mitnicah na periferiji mesta, lahko vidi, koliko izgotovljenih oblek se uvozi v mesto. Več kot dvakrat toliko, kakor se jih izgotovi v samem mestu. Ako bi to delo izdelali krojaški pomočniki v mestu, bi ne bilo nikake brezposelnosti. Sedaj pobira mestna občina davke za kuluk. Kako naj krojaški pomočniki plačajo kuluk, ko pa skoro niti toliko ne zaslužijo, kolikor potrebujejo za navadno prehrano. Krojaški pomočniki v mestu so podvrženi vsem mestnim davščinam ter gledajo, kako jim krojaški mojstri po deželi, ki mestni občini ne plačujejo nikakih davščin, odjedajo že itak mali kos kruha. Zato bi bilo na mestu, da bi mestna občina pobirala kuluk od vseh krojaških mojstrov, ki izdelujejo obleke na deželi, ki se potem prodajajo v Ljubljani. Ti podeželski mojstri zaposlujejo po več pomočnikov, ki jim morajo delati ne po 10 ur dnevno, kolikor dovoljuje zakon o zaščiti delavcev, temveč po 16 in še več ur, in sicer za hrano, stanovanje in 70—100 Din tedenske plače. Tako poznamo na Stožicah mojstra, pri katerem delajo pomočniki od 7. ure zjutraj do 23. ure, brez kakega odmora v opoldanskih urah.

Treba bo napraviti red pri teh mojstrih. Krojaški vajenci in novi obrtni zakon. Novi obrtni zakon predvideva za vajence tudi odškodnino za drugo in naslednje leto. To bo nekaj novega za naše vajence, ker do danes naši mojstri te navade niso poznali, da bi imel še vajenec kako plačo, saj vendar dobi napitnino; če je pa ne dobi, je pa tudi vseeno, saj fant ne rabi denarja. Tak izgovor so imeli vedno naši mojstri. Sedaj pa ta izgovor ne bo več držal in vajenci bodo prejeli tudi odškodnino in ne bodo več živina, katera gara zastoj. Višino te odškodnine pa bo treba še določiti. Nadalje dovoljuje novi obrtni zakon, da hanske uprave v svojem področju, po zaslišanju odločilnih faktorjev, določijo, koliko vajencev sme imeti posamezni obrtnik pri posameznih strokah. Glede tega smo mnenja, da naj vsak krojaški mojster, ki zaposluje do 5 pomočnikov, ima enega vajenca; oni pa, ki zaposluje več kot 5 pomočnikov ali pomočnic, dva vajenca. Posebno pa naj bi se pri šiviljah ne dovolilo več kot eno vajenko, ker je naraščaja pri šiviljah toliko, da se bodo našle še čez 20 let brezposelne šivilje, če se takoj sedaj ne dovoli vajenk v krojaški damski obrti. Več o obrtnem zakonu prihodnjič.

MONOPOLCI.

Tobačno delavstvo tobačne tovarne v Ljubljani

je sedaj zadela zopet nova nezgoda. Plače, ki so itak skrajno mizerne, jim hočejo znižati za 5 odstotkov, ali bolje, so jim že s. 1. oktobrom znižali.

Izgovarjajo se gospodje na »Zakon o znižanju prejemkov«, kjer se mora tudi dnevničarjem od kosmatega dohodka, kakor pravi ta zakon, odtegniti 5 odstotkov. In to, pravijo gospodje, se tiče tudi delavcev in delavk tobačne tovarne v Ljubljani.

Ko izide kakšna naredba, kak zakon ali sploh bodisikatera odredba, ki daje ugodnosti uradnikom in uslužbencem državnih uradov, tedaj se delavstva monopolskih tovarn (tobačne tovarne v Ljubljani) ne sme tiktati. Le če treba kaj vzeti, tedaj se jih pa ravna z državnimi uslužbenci.

Delavci in delavke tobačne tovarne pa so se sestali in sklenili, finančnemu ministru poslati sledečo spomenico:

Gospodu finančnemu ministru
Beograd.

Zaupniški zbor tobačne tovarne v Ljubljani je na svojem sestanku dne 15. decembra 1931 sklenil, obrniti se na Vas, gospod finančni minister, radi zadeve znižanja plač vsem tobačnim delavcem in

delavkam za 5 odstotkov in to s sklicevanjem na »Zakon o znižanju prejemkov«, § 4, »Službene Novine« od 22. septembra 1931, št. 219. Delavstvo tobačne tovarne ne razume, kakd se je mogel čl. 4. »Zakona o znižanju prejemkov« применiti tudi na nje, ko se jih je ob vsaki priliki, ko gre za kakšno izboljšanje delovnih ali gmočnih razmer uradništva in nameščenec, vedno prezre in se na intervencije odgovarja, da so monopolski delavci le fizični delavci, ter se na nje take določbe ne nanašajo. Tako je letos mesto Ljubljana stopilo v I. draginjski razred. S tem so začeli prejemati uradniki in nameščenci v Ljubljani draginjske doklade po I. draginjskem razredu. Delavstvo tobačne tovarne pa ni bilo pritegnjeno v I. draginjski razred, z motivacijo, da ne spada pod ta zakon, ker smo monopolski delavci.

Da se ne moremo smatrati za dnevničarje po § 158, drugi odstavek »Zakona o uradnikih«, sledi iz tega, ker ta striktno odreda, da so dnevničarji le oni, ki se jemljejo na tisto poslovanje, ki ga opravljajo zvaniki in služitelji.

Prizadeti pa opravljajo posel fizičnih delavcev in profesionistov, ki ne spadajo pod udar »Zakona o uradnikih« in ne pod udar § 158, drugi odstavek.

Ako ne spadajo monopolski delavci pod uradniški zakon, se potemtakem ne nanaša na njih tudi »Zakon o znižanju prejemkov«. Kajti ta zakon v čl. 4, ki govori o znižanju nagrad dnevničarjem in honorarnim uslužbencem za 5 odstotkov od kosmatega zneska, izrecno poudarja, da se tiče ta člen uredb, označenih v § 166 »Zakona o uradnikih« z dne 31. marca 1931 in v § 272 »Zakona o državnem prometnem oseboju« z dne 22. junija 1931, nikjer pa ne govori o monopolskih delavcih.

Pripominjamo, da »Zakon o uporabi zakona o organizaciji finančne uprave za uslužbence uprave državnih monopolov« nikjer ne govori o nas dnevničarjih ter za nas doslej ni veljala niti ena ugodnost tega zakona.

Jasno je, da zamore 5 odstotni odtegljaj prizadeti v glavnem le one, ki se smatrajo za nastavljenec ali vršitelje dolžnosti nastavljenec in ne nas, ki smo le fizični delavci.

Monopolska uprava se je obrnila na finančno ministrstvo z vprašanjem, ali se čl. 4 »Zakona o znižanju prejemkov« nanaša tudi na monopolske, t. j. tobačne delavce in delavke. Finančno ministrstvo je odgovorilo, da se nanaša na nas in da se nam ima 5 odstotkov odtegniti od mezd.

Z ozirom na zgoraj obrazložene fakte je zaupniški zbor tobačne tovarne v Ljubljani uvidel, da se je morala zgoditi pomota, ker monopolsko, t. j. tobačno delavstvo ne spada pod uradniški zakon. V sled tega se obračamo na Vas, gospod minister financ, s predlogom in prošnjo, da blagovolite zadevo preštudirati in ukiniti odlok, da bi se tudi nam tobačnim delavcem in delavkam znižale meзде za 5 odstotkov in da se nam dosedaj odtegnjeni odtegljaji povrnejo. V kolikor pa bi gospod minister smatral 5 odstotni odtegljaj za utemeljen po zakonu, pa prosimo, da se na nas istočasno raztegnejo ostale določbe »Zakona o uradnikih« ter se nam priznajo poleg dnevnic (osnovne plače) še osebne draginjske doklade v I. draginjskem razredu po čl. 24 »Zakona o uradnikih«, t. j. Din 875.— do Din 925.— mesečno in rodbinsko doklado v smislu § 27 »Zakona o uradnikih« po Din 150.— mesečno za ženo in vsakega otroka.

V pričakovanju, da boste, gospod minister, našo prošnjo našli kot upravičeno in nam ugodili,

beležimo

z odličnim spoštovanjem

Ljubljana, dne 15. dec. 1931.

Bomo videli, kakšen bo rezultat. Če ne bo pomagalo, se pa bomo obrnili na Državni svet, naj on razsodi, kako se nas tretira: za državne uslužbence ali za nedržavne uslužbence.

STROJNIKI IN KURJAČI.

Brezposelnost strojnikov in kurjačev.

Pred nedavnim časom smo v časopisju čitali mnogo člankov raznih strok z apelom o zaposlitvi naših državljanov. K tem in enakim člankom hočemo tudi mi strojniki in kurjači nekaj pripomniti. Znano je, da je v naši državi zaposlenih zelo veliko inozemcev, in da isti zavzemajo v naši industriji

Brezposelni tapetnik

se priporoča sodrugom za izvrševanje tapetniških del.

FRANC SAJE,
Ljubljana, Trnovski pristan 10.

večinoma vsa vodilna mesta. Večkrat se je že delalo na to, da naj se zaposli izključno naše strokovne moči, toda do kakega večjega razumevanja v industrijskih krogih ni prišlo. Očitno se nam je večkrat, da nimamo zadostno izvežbanih moči, ki bi bile za vodilna mesta, oziroma za mesta, ki jih vrše inozemski »strokovnjaki«. Taki očitki so pa danes z malimi izjemami popolnoma odveč, ker imamo na razpolago domače ljudi, sposobne za vsak naš obrat.

Da pa bo vsej naši javnosti znano, kako živi in komandira pri nas tujec, naj navedem samo en slučaj, katerega je v 7. št. t. l. objavil časopis »Strojarski Vestnik« v Zagrebu in ki se glasi:

»Pri t. t. Alkalay i Mayer tvornica kože v Zagrebu, Sajmišna ul. 69 je nameščen nek naš kolega, kateri je bil prisiljen delati dnevno 16 in več ur in to ne samo kot strojnik, marveč je radi svojega znanja moral opravljati še vse druge posle. Za nadurno delo je dobival po 13-urnem delu Din 8.— na uro. Ko pri neki priliki ni mogel več kot državljan te države kršiti Zakona o zaščiti delavcev, je zaprosil solastnika g. Mayera, da mu po zakonu plača nadurno delo, ali da namesti še enega strojnika. G. Mayer se je začel na to prošnjo našega kolega surovo izražati. Prišlo je celo tako daleč, da je g. Mayer nazval našega kolega »Sie sind jugoslawischer Trottel«, nadalje »In Jugoslawien fürs Geld kann man alles« etc. Naš kolega je to sporočil Upravi policije v Zagrebu. Kako bo ista to stvar rešila, bomo potom našega »Vestnika« sporočili.

Obenem se hočemo obrniti na g. ministrskega predsednika, da se prednavedeni primer vzame v obzir, in da se inozemcem delodajalcem, kateri ne znajo spoštovati naše gostoljubnosti, odkaže zaposlitev v naši državi, ali pa se jih prisili, da bodo spoštovali naše zakone, kajti te pravice nimajo, da na tuji grbi ustvarjajo kapital, s katerim običajno potujejo preko granice, a pri nas ustvarjajo na umeten način krizo, katero čuti najbolj mali človek, to je delavec in nameščenec. Isti članek pravi dalje:

Kakor vidimo, Mednarodna zveza strojnikov in kurjačev vodi račune o vseh vprašanjih, katera tangirajo strojnike v Jugoslaviji in to je hiperprodukcija strojnikov, nezaposlenost in zaposlenje inozemcev v posrednih državah.

Z zaposlenjem inozemcev se ne more niti ena država toliko ponášati kakor naša. V drugih državah je inozemec nemogoč, ne more dobiti niti čašo vode, kako še kruh z delom, ker zaposlenja enostavno ne dobi. Vsak oni, kateri se ni od prestanka vojne do danes odločil za državljanstvo one države v kateri je zaposlen, bo enostavno iz službe odpuščen in po oblastih vržen čez mejo. Ali pri nas? — Pri nas strojniki, kateri so na prednavedeni način prišli v svojo domovino veselega srca v nadi, da bo moč pridobiti znanje v tujini uporabiti v korist sebi, svoji družini, a največ sami državi, bodo pričakovani zopet od inozemcev nedržavljanov, kateri jih sedaj na lastni grudi šikanirajo, grde, nazivajo z vsakovrstnimi psovskami in dokazujejo, kako v kraljevini Jugoslaviji nima zakona, a če je, se za denar morejo ti zakoni obrniti, ker za one, kateri posedujejo denar, ne obstoja ne kriza, ne zakoni, ker kako se v Eldoradu inozemcev v Jugoslaviji za denar vse more, govori slučaj pri tvornici Alkalay i Mayer. M. A.

BRIVSKI POMOČNIKI.

Sestanek brivsko-lasuljarskih delavcev (delavk) se bo vršil dne 8. januarja 1932 ob 8. uri zvečer v novih društvenih prostorih v palači Delavske zbornice. Dolžnost vsakega člana je, da pride na sestanek. Razpravljalo se bo mnogo zlasti glede nedeljskega počitka, zdravniškega predavanja, občnega zbora itd. Pridite sigurno ter privedite nove člane s seboj!

O d b o r.

Kultura.

»Literatura«, 6. zvezek mesečnega časopisa za nauku in umetnost, ki je izšla kot decemberska številka pod redakcijo proletarskega pisatelja Stevana Galogaže v Zagrebu, prinaša novelo Avgusta Cesareca:

ADRIA

prašek za pecivo »Pekin«, vanilin sladkor, Pekin rumenilo so odlične kakovosti.

Pišite po receptne knjižice na: Adria tovarna pecilnih praškov Ljubljana I, poštni predal 124

Posjeta iz daleka ter znanstvene članke Racina, Joffe-ja, Galogaže in Kibalčiča. Priporočamo. Naroči se: Zagreb, Gunduličeva 47.

»Stožer«, decemberska številka, prinaša poleg prispevkov srbohrvaških in drugih proletarskih pisateljev tudi prispevke Angela Cerkvenika, Bratka Krefta in Jože Kranjca. »Stožer« je izboren proletarski mesečnik za književnost in umetnost, ter ga vsakomur priporočamo. Naroča se: Beograd, Knez Miletina 38-11.

»Svoboda«, decemberska številka, je prvovrstna. Januarska izide pred božičem z bogato vsebino. Kdor še ni naročnik, naj si za l. 1932 naroči »Svobodo«. Polletna naročnina 18 Din.

Razno.

Javna jedilnica »Žedom«.

S 1. januarjem 1932 otvori zadruga »Železničarski dom« moderno javno jedilnico, ki je zgrajena na načelu svobodne izbire jedil. Večina podobnih jedilnic bo leha navadno na tem, da je gost prisiljen jesti kosila in večerje v sestavi, kakor jo določi vodstvo. Pri tem se te jedilnice prav nič ne ozirajo na to, če jedi gostom tekoje ali ne. Če gost nima teka ali če mu kaka jed ne ugaja, je prisiljen, da jo z nevoljo poje ali pa jo mora pustiti. Zaključeni obed in večerje se dele v dveh ali treh varijantah, kar pa kljub temu ne izključuje, da je tudi najnižja kategorija nedosegljiva za kakega gosta, ker razpolaga le s pičlimi sredstvi. Zopet drugi bi si rad privoščil kako spremembo ali kaj več, pa si tega zopet ne more radi sistema zaključenih obedov in večerij.

Vsem tem nedostatom hoče odpomoči javna jedilnica »Žedom«, ki ne pozna zaključenih obedov in večerij, temveč le kategorije jedil in posamezna jedila. Vsa jedila so razdeljena v peto vrsto, ki so označene z barvami in rimskimi številkami. V prvo vrsto — modro — spadajo juhe in cena za porcijo Din 1.50; v drugo vrsto — zeleno — spadajo jedila iz povrtnin, sadja in sadežev, porcija po Din 2.—; v tretjo vrsto — oranžno — spadajo mesne jedi, porcija kuhane govedine po Din 3.—, pečenke in druge mesne jedi, porcija po Din 4.—; v četrto vrsto — rumeno — spadajo močnate jedi, porcija po Din 3.—, in v peto vrsto — belo — spada kruh, porcija po 50 par. Od posameznih vrst jedil bo vedno na razpolago po več vrst, zlasti, ko bo vodstvo videlo, da je obisk dovoljen. Vsaki vrsti jedil odgovarja odgovarjajoči listek dotične barve, ki ga bo za dotično jed kupil gost pri blagajni. Na deski poleg blagajne pa visi deska, kjer so označene posamezne vrste jedil pod odgovarjajočimi rimskimi številkami in barvami.

S to ureditvijo bo omogočeno, da si vsak gost sestavi obed in večerjo po svojem okusu in po svojih razpoložljivih sredstvih. Da zadruga upošteva tudi želje onih, ki so vajeni plačati hrano za celi mesec naprej, bo blagajna izdajala bloke po 15 listkov za posamezne vrste jedil. Za vsakih 15 listkov iste barve, dobi gost en listek povrh. Tak gost bo potem lahko porabil te listke, kadar bo hotel in v izbi, kakor mu bo ta ugajala. Na podlagi zgoraj navedenih cen si lahko vsak izračuna, po kaki ceni bo lahko na hrani v novi jedilnici, ki hoče služiti samo interesom delavcev in nameščenec.

Vodstvo je tudi poskrbelo, da bo kuhinja prvovrstna in da bo vsakogar zadovoljila. Obrat kuhinje je plinski in je urejen po vseh modernih načelih. Čim večji bo obisk, tem več bo lahko nova jedilnica nudila.

Vabimo vsled tega vse one, ki so navezani na hrano izven doma, da poskusijo hrano v novi jedilnici »Žedom«, ki se nahaja v Delavskem domu na Novem trgu št. 2.

Načelstvo zadruga »Železničarski dom« v Ljubljani.

Državni uradnik z lepo plačo, stanovanjem in premoženjem, kristjan, 35 let star, išče znanja radi živitve. Ker so moje materijalne razmere dobre, mi ni za doto. Pogoji so: dobra gospodinja, mila, iskrena soproga. Resne ponudbe s popolnim naslovom pod »Sigurna bodočnost« št. 3450, na upravo »Delavca«.

Vdova, 36 let stara, samostojna, iz dobre rodbine, kristjanka, izborna gospodinja, z lepo doto in lepim pohištvom se želi poročiti. Ne iščem bogastva, nego značajnega, dobrega soproga, ki bo cenil tudi mene ne samo mojo doto. Ponudbe na naslov »Vzajemna simpatija št. 758« na upravo »Delavca«.

Vesele božične praznike in srečno Novo leto želi svojim odjemalcem:

Zdravko Rant

urar in trafikant.

Najtopleje se zahvaljujem ter se še v nadalje priporočam.

Jesenice-Fužine pri Radio-kino.

Vesele božične praznike in srečno Novo leto želi svojim odjemalcem:

Zinka Bizjak modna in manufakturna trgovina Jesenice-Fužine, Gor.	Ivan Černe modno krojaštvo se v nadalje priporočam Slov. Javornik 180, Gor.	Demak Pavel brivski in damski salon Slov. Javornik 182, Gor.	Amaliya Bručan trgovina z mešatim blagom Slov. Javornik, Gor.
Alojz Bizjak trgovina koles in šivalnih strojev Slov. Javornik 66, Gor.	Ignac Špendal izdelovanje vsakovrstnih obuval Slov. Javornik 182, Gor.	Ivan Trevn trgovec Slov. Javornik 33, Gor.	Pavel Sedej umetni mlin Slov. Javornik, Gorenjsko

Vesele božične praznike in srečno Novo leto želijo svojim odjemalcem:

Ivan in Frančiška Javornik mesarija in prekajevalnica Ljubljana, Domobranska cesta	Pavel Kreutzer trgovina z mešanim blagom Ljubljana, Trnovski pristan 16	Gostilna pri Dalmatincu Krste Zaninoviča Moste, Zaloška c. 18	Jakob Gričar splošno kleparstvo Slov. Javornik, Gor.
A. Kassig krznarnica in izdelovalnica čepic Ljubljana, Židovska ul. 1	Mirko Zaletel frizer za dame in gospode Ljubljana, Rimska cesta 24	Rakovec Ivan brivski in damski salon Jesenice-Fužine 148, Gorenjsko	Manufaktura, galanterija, mod. predmeti Vinko Savnik Radovljica, podr. Jesenice, Bled
Franc Soborec brivski salon za gospode in dame Ljubljana, Borštnikov trg 4	Breznik spec. trgovina in delikatesa Ljubljana, Florjanska ulica	Brečko Jože trgovski vrtnar Jesenice, Gorenjsko	Matevž Zavri mesar in gostilničar Slov. Javornik 61, Gor.
Ivan Lupše modna, manufakturna in galanterijska trgovina Ljubljana, Karlovska c. 30	Josip Rebek ključavničarstvo Ljubljana, Cankarjevo nabrežje	Josip Mihelač modno krojaštvo Jesenice, Gorenjsko	Franc in Marija Arh gostilna in kavarna Slov. Javornik, Gor.
Edvard Škopek urar, trg. z urami, zlatino in optiko Ljubljana, Mestni trg 8	Andrej Dolinar parna pekarna in prodajalna najfinejšega peciva in slaščic Ljubljana, Kette-Murnova cesta	Franc Šmadek in drug ključavničarsko podjetje in inštalacija vodovodov se priporoča za nadaljno Vašo cenj. naklonjenost Jesenice, Gorenjsko	Dori Pirman brivnica in česalnica Slov. Javornik, Gor.
Marija Rogelj manufakturna trgovina Ljubljana, Sv. Petra cesta 26	I. Tomšič manufakturna trgovina Ljubljana, Sv. Petra c. 38		Rabič Ana gostilničarka Slov. Javornik 66, Gor.
Franc Vrenk spec. trgovina in delikatesa Ljubljana, Švabičeva št. 2	Franc Rode mesar Stojnica Šolski drevored in Dev. Mar. v Polju	Tramšak Ivan modna trgovina Jesenice (naspr. hotela Triglav)	Š. Šuler samoprodaja »Tivar«-oblek Jesenice, v hiši kav. Paris, Gor.
A. Lampič krznar Ljubljana, Vidovdanska c.	Ljubljanski oblačilni bazar družba z o. z. Ljubljana, Mestni trg 6	Radoslav Dolinar trgovina z meš. blagom, peči, steklo, stavb. orodje, kolesa, gramof. in plošče Jesenice, Gorenjsko	Ivan Ravnik mesarija Jesenice, Gor.
J. Pretner parna pekarna in slaščičarna Ljubljana, Tržaška c. 29	Jakob Jesih mesar Ljubljana, Dolenjska c.	J. Štruel trg. kož, čevlj. in sedl. potrebščin ter raznovrst. luks. šport. in del. čevljev Jesenice, Gorenjsko	Vidic Konrad pekarna in slaščičarna Jesenice-Fužine 148, Gor.
Alojzij Dudek avtomob. potrebščine in popravilnica Ljubljana, Tržaška cesta	Matko Soklič trgovec Ljubljana, Žabjek	Gogala Ivan modno krojaštvo in izdelovanje čepic Jesenice, Gorenjsko	Dežman Franc mesarija in restavracija Jesenice, Gor.
Jože Meznarič pekarna Ljubljana, Tržaška cesta	Josip Hudnik mesar Ljubljana, Žabjek št. 6	Manufaktura in konfekcija Pahor Franjo Jesenice, Gorenjsko	Košir modna trgovina Jesenice, Gor.
Otmär Bukovnik krojač Ljubljana, Krakovski nasip 1	Ecker sinova vse vrste instalacije Ljubljana, Slomškova ulica št. 4	Ignac Hrovat mesarija Jesenice, Gorenjsko	Tone Prapotnik pekovski mojster Jesenice, Gor.
Franc Slovša trgovina s kurivom Ljubljana, Kolizejska ul. 19	Franc Palme agentura in komisija Ljubljana, Gosposvetska c. 7	Ivan Vrgles, mlajši mesar in prekajevalec Jesenice-Fužine, Gor.	Franja Torkar trgovina z mešanim blagom Jesenice-Fužine, Gor.
Alojzija Legat špecerija in delikatesa Ljubljana, Slomškova ulica	Jože Plankar gostilna Ljubljana, Dolenjska cesta	M. Poženel trgovina z mešanim blagom Jesenice-Fužine, Gor.	Srečko Gostič splošno krojaštvo Jesenice-Fužine, Gor.
Pavel in Marija Šimenc cvetličarna Sv. Križ, Sv. Petra c., Ljubljana	Ignac Žargi modna trgovina Ljubljana, Sv. Petra c. 3 in 11	Ivan Stojan splošno krojaštvo Jesenice-Fužine, Gor.	Anton Mohorič trgov. s čevlji in čevlj. potrebščinami Jesenice, Gor.
Franc Kunovar kamnoseški mojster Ljubljana, Sv. Križ	Pristou & Bricelj spec. artistski atelje in črkoslikarstvo Ljubljana	Franc Benedičič modno krojaštvo Sl. Javornik, pri Žnidaršiču, Gor.	Mihael Kovačič trgovina z mešanim blagom Jesenice, Gor.
Tvrđka Slamič tvornica mesnih izdelkov in konzerv, veleposredništvo Ljubljana, Gosposvetska c.	Anton Verbič delikatesa, špecerija, kr. dvor. dobav. Ljubljana	Ivan Zvezda modno krojaštvo Jesenice-Fužine, Gor.	M. Ph. Jože Žabkar lekarna Jesenice, Gor.
Srečko Potnik in drug razpečevalnica najraznovrst. sadnih sokov in marmelade Ljubljana, Metelkova ul. 13	Anton Kajfež urar Ljubljana, Miklošičeva c. 24	Ivan Vrgles, starejši mesar in prekajevalec Jesenice-Fužine, Gor.	Štefanija Prinčič mlekarna in branjarija Jesenice-Fužine, Gor.